

Skördeskadeskydd för trädgårdsnäringen

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2014

Slutbetänkande av utredningen om
skördeskadeskydd för trädgårdsnäringen, m.m.

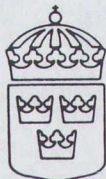
SOU 1989:87

Skördeskadeskydd för trädgårdsnäringen

Slutbetänkande av utredningen om
skördeskadeskydd för trädgårdsnäringen, m.m.

SOU 1989:87

Ref

Statens offentliga utredningar

1989:87

Jordbruksdepartementet

Skördeskadeskydd för trädgårdsnäringen

Slutbetänkande av utredningen om
skördeskadeskydd för trädgårdsnäringen, m.m.

Stockholm 1989

Beställningsadress:
Allmänna Förlaget
Kundtjänst
106 47 Stockholm
Tel: 08/739 96 30
Informationsbokhandeln
Malm Morgsgatan 5, Stockholm

Allmänna Förlaget har utgivit en bibliografi över SOU och Ds som omfattar åren 1981–1987. Den kan köpas från förlagets Kundtjänst, 106 47 Stockholm. Best. nr. 38-12078-X.

Beställare som är berättigade till remissexemplar eller friexemplar kan beställa sådana under adress:

Regeringskansliets förvaltningskontor
SOU-förrådet
103 33 Stockholm
Tel: 08/763 23 20 Telefontid 8.10–12.00 (externt och internt)
08/763 10 05 12.00–16.00 (endast internt)

ISBN 91-38-10427-X
ISSN 0375-250X

Graphic System AB, Göteborg 1989

Statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet

Regeringen bemyndigade den 1 februari 1989 chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att bl. a. se över behov av och former för ett skördeskadeskydd för trädgårdsnäringen.

Med stöd härav förordnade departementschefen numera t. f. generaldirektören Alf Wallin till utredningsman. Till sekreterare utsågs departementssekreteraren Jan Sjögren och till biträdande sekreterare byrådirektören Eva Svensson. Som expert förordnades departementssekreteraren Anders Bexell.

Utredningen överlämnar härmed betänkandet (SOU 1989: 87) Skördeskadeskydd för trädgårdsnäringen och har härmed slutfört sitt uppdrag.

Stockholm den 29 september 1989.

Alf Wallin

Jan Sjögren

Innehållsförteckning

Sammanfattning

1	Utredningens uppdrag och arbete	9
2	Nuvarande förhållanden	10
2.1	Trädgårdsodlingens inriktning och omfattning m. m.	10
2.1.1	Allmänt	10
2.1.2	Odling under glas	10
2.1.3	Odling på friland	11
2.1.4	Produktionsvärde	12
2.1.5	Antalet sysselsatta inom trädgårdsnäringen	13
2.1.6	Avsättning och försäljningskanaler	13
2.2	Trädgårdsnäringens möjligheter till ersättning vid skördeska- dor m. m.	14
2.3	Jordbrukets skördeskadeskydd	15
2.4	Naturolyckor	16
2.5	Växtskyddslagstiftningen	17
3	Skördeskadeskyddet i vissa grannländer	19
4	Överväganden och förslag	21
4.1	Allmänt	21
4.2	Försäkringsmodell	21
4.3	Skördeskadeskydd enligt jordbrukets modell	24
4.4	Finansieringsformer	26
4.4.1	Avgifter på omsättningen m. m.	26
4.4.2	Handelsgödsel- och bekämpningsmedelsavgifter	26
4.5	Växtskyddsregler	27
	Bilaga	29

Innehållsförteckning

Sammantalsning

1	Överordnande uppgifter och övrigt	9
2	Relevanta förhållanden	10
2.1	Trädskötselens inriktning och omfattning m. m.	10
2.1.1	Allmänt	10
2.1.2	Ödning under glas	10
2.1.3	Ödning på friland	11
2.1.4	Produktionsavårde	12
2.1.5	Antalet syssetattn inom trädskötseln	13
2.1.6	Avstättning och försäljningskanaler	13
2.2	Trädskötselens möjligheter till ersättning vid skötselkostnader m. m.	14
2.3	Förbrukets skötselkostnader	15
2.4	Naturolyckor	16
2.5	Växtskyddsskötningen	17
3	Skötselkostskryddat i vissa grannländer	19
4	Övergåenden och förslag	21
4.1	Allmänt	21
4.2	Föräktningmodell	21
4.3	Skötselkostskrydd enligt förbrukets modell	24
4.4	Finansieringsformer	26
4.4.1	Avgifter på omsättningen m. m.	26
4.4.2	Handelsbödel- och bekämpningsmedelsavgifter	26
4.5	Växtskyddsskötningen	27
5	Bilaga	29

Sammanfattning

Trädgårdsnäringen saknar i motsats till jordbruksnäringen ett egentligt skördeskadeskydd. I stället kan regeringen, efter prövning i varje enskilt fall, bevilja ersättning enligt riktlinjerna för det tidigare naturkatastrofanslaget.

Mot bakgrund av att extremt dåliga skördeår inte bör få äventyra trädgårdsföretagens fortlevnad föreslår utredningen att ett skördeskadeskydd inrättas för trädgårdsnäringen.

Utredningen har genom kontakter med olika försäkringsbolag undersökt möjligheten att tillskapa ett skördeskadeskydd byggt på en försäkringsmodell. Enligt utredningens mening innebär emellertid en sådan modell alltför många nackdelar varför utredningen ej vill förorda ett försäkringsalternativ. Utredningen föreslår i stället en samordning av trädgårdsnäringens skördeskadeskydd med jordbruksnäringens. Företrädare för Stiftelsen Lantbrukarnas skördeskadeskydd och Trädgårdsnäringens riksförbund har i huvudsak ställt sig positiva till en sådan lösning.

Finansiering av skyddet bör ske genom att en fond på 30 milj. kr. byggs upp under 10 år. Därför föreslås att 3 milj. kr. per år avsätts av i första hand prisregleringsavgifter på de handelsgödsel- och bekämpningsmedelsavgifter som varje år återförs till trädgårdsnäringen.

Utredningen har även haft i uppdrag att behandla vissa ersättningsfrågor som kan uppkomma till följd av föreläggande om bekämpning av växtskadegörare. Utredningen anser det angeläget att föreläggande om bekämpning av skadegörare alltid sker med stöd av växtskyddslagen i de fall det är fråga om särskilt farliga växtskadegörare, s. k. karantänsskadegörare. Därigenom kan ersättning av statsmedel alltid utgå för förluster till följd av föreläggandet. Vidare menar utredningen att begreppet odling i lantbruksstyrelsens föreskrifter om plantskoleväxter bör förtydligas. En utgångspunkt bör därvid vara att begreppet odling begränsas till att avse främst område med smittat plantmaterial eller smittad jord.

1 Utredningens uppdrag och arbete

Direktiven finns återgivna i bilaga.

Utredningen har haft överläggningar med företrädare för olika organisationer inom trädgårdsnäringens och jordbrukets områden liksom med företrädare för försäkringsbranschen. Vid överläggningarna har företrädare för organisationerna beretts tillfälle att delge utredningen synpunkter på nuvarande möjligheter till ersättning vid skördeskador och olika vägar till utformning av ett nytt ersättningssystem. Utredningen har vidare inhämtat synpunkter och erfarenheter i fråga om ersättning vid skördeskador från grannländer och EG.

Tabell 1. Värden och förändringar i antal och areal

	Värdet			Förändr.				
	1976	1981	1984	1987	1976	1981	1984	1987
Areal ha	131	122	117	113	11 727	11 824	12 413	12 450
Antal företag	2 001	1 824	1 698	1 609	4 329	3 981	4 328	4 106

Källa: Statistiska meddelanden 1:10 SM 8807.

2.1.2 Ödning under glas

Växthusodning bedrivs vid ca 1 000 företag på en sammanlagd areal av ca 335 ha. Stora andelar företag som areal har minskat de senaste 12 åren. Köksväxter under glas, som dominerar av format och gulor, har överskuggat kommersiellt minskat under de senaste tio åren, men svårare

2 Nuvarande förhållanden

2.1 Trädgårdsodlingens inriktning och omfattning, m. m.

2.1.1 Allmänt

Trädgårdsnäringen indelas vanligen i odling av köksväxter, prydnadsväxter, frukt, bär och plantskoleväxter. Vidare skiljer man mellan odling under glas och odling på friland.

Vart tredje år samlar statistiska centralbyrån (SCB) in detaljerade uppgifter om arealer, avkastningar, växthuskonstruktioner m. m. SCB:s senaste gjorda statistiksamling (Statistiska meddelanden J 10 SM 8803) avser uppgifter för år 1987. Då fanns det ca 5 000 trädgårdsföretag i landet. Arealer och antal företag vid de tre senaste insamlingarna framgår av tabell 1. Det finns företag som har både växthus- och frilandsodling varför det totala antalet företag i tabellen överstiger 5 000 för år 1987. Företagen är i genomsnitt arealmässigt större nu än tidigare. Medelarealen för växthusföretag är 2 000 kvm och för frilandsföretag 3,3 ha.

Tabell 1 Växthus- och frilandsareal samt antal odlare

	Växthus				Friland			
	1976	1981	1984	1987	1976	1981	1984	1987
Areal ha	431	355	337	335	11 727	11 898	13 463	13 456
Antal företag	2 601	1 854	1 696	1 609	4 529	3 961	4 388	4 106

Källa: Statistiska meddelanden (J 10 SM 8803).

2.1.2 Odling under glas

Växthusodling bedrivs vid ca 1 600 företag på en sammanlagd areal av ca 335 ha. Såväl antalet företag som areal har minskat de senaste 15 åren.

Köksväxtarealen under glas, som domineras av tomat och gurka, har visserligen sammantaget minskat under de senaste tio åren, men svarade

ändå för bortåt hälften av den totala växthusarealen år 1987. Jämfört med år 1984 har tomatodlingen t. o. m. ökat något.

Prydnadsväxtodling i växthus innefattar snittblommor, krukväxter, lökblommor och utplanteringsväxter. Odlingen av snittblommor har minskat, medan odlingen av krukväxter, lökblommor och utplanteringsväxter har ökat något sedan förra inventeringen.

I växthus förekommer också en omfattande produktion av sticklingar och småplantor. Denna odling har ökat kraftigt.

I Skåne fanns år 1987 drygt 50 % av växthusarealen, men endast ca 1/3 av det totala antalet växthusföretag.

Tabell 2 Växthus- och bänkgårdsodlingens omfattning under åren 1981, 1984 och 1987. Hela riket

	1981	1984	1987
Köksväxter			
yta, 1 000 m ²	1 704	1 580	1 562
antal företag	829	739	641
Snittblommor			
yta, 1 000 m ²	675	534	399
antal företag	541	424	341
Krukväxter			
kvantitet, 1 000 st	35 361	37 384	46 719
antal företag	933	834	812
Lökblommor			
kvantitet, 1 000 st	161 033	130 602	133 880
antal företag	789	641	587
Utplanteringsväxter ¹	57 932	51 672	60 229
Sticklingar och småplantor ²	60 395	61 699	111 074

¹ Uppgift om antal företag ej tillgänglig för utplanteringsväxter.

² Uppgift om antal företag ej tillgänglig för sticklingar och småplantor.

Källa: Statistiska meddelanden (J 10 SM 8803).

2.1.3 Odling på friland

Trädgårdsproduktionen på friland omfattar totalt drygt 13 000 ha vid ca 4 000 företag. Både arealen och antalet företag har minskat något under de

senaste åren. På friland odlas köksväxter, frukt, bär, plantskoleväxter och snittblommor. Arealer och antalet företag framgår av nedanstående tabell.

Tabell 3 Frilandsodlingens omfattning under åren 1981, 1984 och 1987. Hela riket

	1981	1984	1987
Köksväxter			
areal, hektar	5 398	6 412	6 235
antal företag	2 022	2 448	2 321
Frukt			
areal, hektar	3 039	3 110	3 116
antal företag	620	623	558
Bär			
areal, hektar	2 562	2 991	3 240
antal företag	1 285	1 458	1 429
Snittblommor			
areal, hektar	92	87	73
antal företag	267	231	200
Plantskoleväxter			
areal, hektar	750 ¹	793 ¹	737 ¹
antal företag	327	310	303

¹ Här medräknas inte odling i container på ca 65 företag år 1981 och ca 45 ha vid 94 företag år 1984 samt ca 37 ha vid 85 företag år 1987.

Källa: Statistiska meddelanden (J 10 SM 8803).

Inom köksväxtodlingen är morot, lök och vitkål huvudkulturerna. Morotsodlingen svarar ensamt för en fjärdedel av den totala köksväxtarealen. Odlingen har dock förändrats en del vad gäller fördelningen på olika grödor. Arealen av vitkål och morötter har minskat, medan gurka och isbergssallat har ökat. Det har även skett en del förändringar av odlingens lokalisering. I Skåne fanns ca 50 % av odlingen 1987, men det innebär en viss minskning sedan år 1984. Gotland, Halland och Östergötland har däremot ökat sin odling.

Inom fruktodlingen dominerar äppleodlingen med 2 585 ha (1987). Odlingen är koncentrerad till främst Kristianstads län och har ökat något under senare år. Odlingen av päron och plommon har däremot minskat.

Bärodlingen domineras av jordgubbsodlingen som har ökat. År 1987 odlades jordgubbar på 2 253 ha. Odlingen av svarta vinbär (ca 900 ha) har minskat något sedan år 1984 medan hallonodlingen är oförändrad (75 ha).

2.1.4 Produktionsvärde

Utifrån SCB:s inventering gör konsulentavdelningen vid Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp en beräkning av produktionsvärdet för de olika trädgårdsprodukterna. Man gör en uppskattning av medelpriser (priset vid

försäljning till partihandel, ej konsumentpris), eftersom det inte finns några officiella prisredovisningar.

I den beräkning som avser åren 1987–1988 uppskattas det totala värdet av den svenska yrkesmässiga trädgårdsodlingen till 2 735 milj. kr. Fördelningen på olika produktionsgrenar framgår av tabell 4.

Tabell 4 Beräknat produktionsvärde inom trädgårdsnäringen 1987/88 i milj. kr.

	Odling		Summa
	Under glas	på friland	
Köksväxter	360	520	880
Frukt och bär	-	310	310
Prydnadsväxter	1 393	152	1 545
Summa	1 753	982	2 735

Källa: Christensson H. Persson N.-E. Trädgårdsodlingen i Sverige 1981–87. Konsulentavdelningens rapporter. Trädgård 347, Alnarp 1987.

2.1.5 Antalet sysselsatta inom trädgårdsnäringen

Vid SCB: s senaste statistikinsamling samlades uppgifter in om hur många personer (över 15 år), som var sysselsatta i trädgårdsföretagen under år 1987. Totala antalet sysselsatta uppgick till 29 500, men av dessa var flertalet deltidsarbetande. Endast 5 300 personer arbetade mer än 1 400 tim/år.

2.1.6 Avsättning och försäljningskanaler

Avsättningen av trädgårdsprodukter skiljer sig helt från avsättningen av jordbruksprodukter. För trädgårdsprodukterna finns ingen reglerad marknad av den typ som gäller för jordbruksprodukter.

Det finns i princip fyra olika distributions- och försäljningskanaler för trädgårdsprodukter. Produkterna kan säljas direkt till konsument, till detaljist, grossist eller via egen försäljningsorganisation. Lantbrukets utredningsinstitut (LUI) gjorde år 1981 en kartläggning över odlarnas försäljningskanaler i sex län, omfattande 70 % av landets trädgårdsproduktion (Ds Jo 1982: 3).

Fördelningen enligt LUI: s kartläggning mellan de olika försäljningskanalerna är följande:

Försäljning till

– konsument	15 %
– detaljist	17 %
– grossist	26 %
– ekonomisk förening	41 %

Försäljning till konsument innebär att trädgårdsföretaget säljer sina produkter hemma i företaget, i saluhallen eller på torg. Försäljning till detaljist

innefattar t. ex. blomster- eller livsmedelsbutik och garden centers. Trädgårdsföretagen kan också sälja sina produkter till grossistföretag för vidare försäljning till detaljistled. Försäljningen kan också ske vid odlarägd ekonomisk förening. Av de 41 % som säljs via ekonomisk förening, utgör försäljningen via Mäster Grön 35 %.

2.2 Trädgårdsnäringens möjligheter till ersättning vid skördeeskador m. m.

På jordbrukets område tillkom år 1961 ett permanent skördeeskadeskydd. Dessförinnan hade staten vid större skördeeskador lämnat stöd till jordbrukarna genom bl. a. höjning av spannmålspriserna. På trädgårdsnäringens område har motsvarande möjligheter till ersättning vid skördeeförluster saknats.

I samband med att skördeeskadeskyddet infördes för jordbruket prövades även om det borde utvidgas till att omfatta köksväxter och andra specialgrödor. Riksdagen fann dock att en sådan utvidgning inte var möjlig bl. a. med hänsyn till den bristfälliga skördestatistiken. Riksdagen utgick dock från att en utvidgning skulle komma att ske så snart tekniska förutsättningar förelåg. I avvaktan härpå borde liksom tidigare behovsprövade kontantbidrag betalas ut under anslaget Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof m. m. I princip gäller detta ersättningssystem fortfarande.

Frågan om skyddet för trädgårdsgöröör behandlades åter i samband med att riksdagen prövade frågan om ersättning för skador till följd av naturolyckor (prop. 1983/84: 6, BoU 6, rskr. 41). I propositionen anfördes följande.

”Vad gäller skador på göröör anser jag efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet att frågan om ersättning vid sådan skada bör prövas sedan pågående arbete rörande skördeeskadeskyddets utformning har slutförts. De möjligheter till ersättning av statsmedel som hittills har funnits vid skada på trädgårdsgöröör bör därför behållas tills vidare. Detta innebär att riktlinjerna för det nuvarande naturkatastrofanslaget bör tillämpas vid sådana skador. Medel får som jag tidigare har anfört begäras särskilt av riksdagen eller tas från anslaget Oförutsedda utgifter.”

(Anslaget Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof m. m. slopades fr. o. m. budgetåret 1984/85.)

Riksdagen lämnade hösten 1986 motsvarande svar på en motion om skördeeskadeskyddet för trädgårdsnäringen (motion 1985/86: Jo 260, JoU 1986/87: 1).

Ersättning beviljas av regeringen efter prövning i varje enskilt fall. Under tiden 1985–april 1988 inkom 47 ansökningar/överklaganden (inkl. ansökningar i samband med växtskyddet). I 11 ärenden lämnades bidrag om totalt 1 096 000 kr., varav det högsta beloppet var 200 000 kr. och det lägsta

25 000 kr. Övriga ärenden föranledde ingen ersättning. Vidare belastas statsförvaltningen med vissa kostnader för administration. Genom regeringsbeslut har viss praxis utbildats för bidragsgivningen. Reglerna bygger särskilt på ett beslut av regeringen den 28 juni 1984 om ersättning till ett antal trädgårdsodlare i Skåne. Regeringen anvisade i det senare beslutet 600 000 kr. som fördelades av lantbruksstyrelsen efter vissa angivna regler. I de krav som då uppställdes av regeringen föreskrevs viss minsta areal för odling och att bidrag inte fick lämnas om odlingen utgjorde endast en mindre del av den totala verksamheten. Vidare måste skadan ha en omfattande ekonomisk betydelse för företaget. Det innebär att bidrag har kunnat lämnas om odlingen av trädgårdsgrödor ingår som ett normalt inslag i företagets odlingsplan och den skadelidande är beroende av bidraget för sin fortsatta försörjning.

Vid behovsprövningen av bidragsansökningar har vidare angivits att företagare som har en beskattningsbar förmögenhet inte kan anses vara i behov av stöd. Inte heller har bidrag utgått till de som har odlingen som fritidssysselsättning, dvs. har annat arbete vid sidan av trädgårdsodlandet.

Hittills har bidrag beviljats i huvudsak för utvintringsskador (frukt och bär) och onormala regnskador (köksväxter). Skador till vilka bidrag inte lämnats är frost i blomning, växtskadegörare samt torkskador.

Skador på växthus och egendom i växthus till följd av översvämningar kan ersättas genom försäkringar. Som egendom betraktas även grödan i växthuset. När det gäller frilandsodlingar eller fruktodlingar saknas motsvarande försäkringsmöjligheter. Den typ av odlarrisker som beror på väder ingår normalt inte i försäkringar. Det enda undantaget är hagelskador, där försäkringsmöjlighet föreligger. Inte heller skador till följd av skadegörare ingår normalt i försäkringsskydd. Ett undantag från detta är skador till följd av husbock.

2.3 Jordbrukets skördeskadeskydd

År 1961 infördes ett skördeskadeskydd för jordbruksprisreglerade grödor, dvs. spannmål, vallskörd, potatis, oljeväxter och sockerbetor (prop. 1961: 94, JoU 22, rskr. 267). Detta s. k. permanenta skördeskadeskydd ersatte ett system med compensation genom prishöjningar samt stödlån och bidrag (behovsprövade och icke behovsprövade) som prövades årligen av riksdagen.

Fr. o. m. odlingssäsongen år 1988 har Lantbrukarnas riksförbund övertagit huvudmannaskapet för skyddet genom Stiftelsen Lantbrukarnas skördeskadeskydd, som arbetar under benämningen Skördeskadeskyddet. Samtidigt har också ersättningsreglerna ändrats. Enligt de nya reglerna utgår ersättning under följande villkor.

Ersättning utgår endast vid totalskador av aktuell gröda. Som totalskador räknas obärgade arealer, arealer där skörden varit av så låg kvalitet att den

måste kasseras samt arealer som inte kunnat sås på grund av dålig väderlek. Skyddet omfattar alla lantbrukare som har mer än 5 ha åker.

Ersättning utgår endast i de områden i landet där totalskador förekommer mera allmänt, s. k. skadeområden. Dessa områden fastställs varje år av Skördeskadeskyddet på grundval av skördesituation och väderläge. Endast de jordbrukare som drabbats av totalskador i ett skadeområde är berättigade till ersättning. För att kunna få ersättning krävs vidare att jordbrukaren skall ha lämnat de årliga uppgifterna till lantbruksregistret samt ha gjort vad som är möjligt för att så och skörda.

Lantbruksnämnderna informerar Skördeskadeskyddet om skördesituationen i varje län. Dessa uppgifter ligger sedan till grund för bestämningen av eventuella skadeområden.

När ett skadeområde fastställts, sänder Skördeskadeskyddet ut ansökningsblanketter till lantbruksnämnden i det aktuella området. Därifrån kan den enskilde jordbrukaren i sin tur rekvirera ansökningsblanketter. Lantbruksnämnden har dessutom till uppgift att kontrollera ansökningarna och att utföra vissa fältkontroller.

Ersättningen är normskördevärdet av skadan minskad med en självrisk på 20 % av jordbruksföretagets totala normskördevärde. Normskördevärdet är normskörden multiplicerad med grödans pris i handeln under november månad det aktuella året. Värdet på vallskörden beräknas på ett särskilt sätt och de grödor, där normskördar inte kan räknas fram, representeras av andra grödor vid ersättningsberäkningarna. För obärgade arealer minskas ersättningen med bärgningskostnaderna och för osådda arealer görs en speciell beräkning. Lägre belopp än 1 000 kr. betalas inte ut.

Den som inte är nöjd med Skördeskadeskyddets beslut kan överklaga det. Överklagandet behandlas av en fristående överklagandenämnd som består av tre personer, där ordföranden har domarkompetens.

2.4 Naturolyckor

Bidrag till följd av naturkatastrofer som berör jordbruket begränsades genom riksdagsbeslutet år 1984 till följd av utökade försäkringsmöjligheter (prop. 1983/84: 6, BoU 6, rskr. 41). Samtidigt beslutades om möjlighet till ersättning till följd av naturolyckor. Med naturolycka avses rena naturföreteelser. Den egentliga grundläggande orsaken till skadorna skall vara en företeelse som i sig inte kan grunda skadeståndsrättsligt ansvar för någon. Händelsen får inte heller vara alltför vanlig eller ha ett långsamt odramatiskt förlopp. De händelser som kan komma i fråga är åsknedslag, jordskred, jordras, bergras och laviner, jordskalv, stormar och hagel, övervämmningar och snötryck (snöoväder).

2.5 Växtskyddslagstiftningen m. m.

Ett område som har anknytning till skördeskadeersättningar är ersättningar som betalas ut enligt växtskyddslagen (1972: 318).

Syftet med växtskyddslagen är att utgöra en grund för de åtgärder som samhället kan vidta för att bekämpa farliga växtskadegörare. Bakgrunden är att svensk växtodling kan orsakas stora förluster genom angrepp av växtskadegörare. Stora värden kan sparas genom att förebygga att nya farliga växtskadegörare införs i landet och genom att inom landet upprätthålla en effektiv kontroll och beredskap för att bekämpa och förhindra spridning av dessa växtskadegörare. Växtskyddslagen innehåller således grundläggande regler om bekämpningsåtgärder från samhällets sida och anger de åtgärder som får tillgripas för att bekämpa och hindra spridning av farliga växtskadegörare. Det kan avse föreläggande för fastighetsägare eller nyttjanderättshavare att själv vidta åtgärd för bekämpning av växtskadegörare på fastigheten. Det kan även vara fråga om bekämpningsåtgärder som lämpligen bör utföras genom vederbörande myndighets försorg. Myndigheten kan också med stöd av lagen förbjuda sådd eller plantering av växt, meddela föreskrifter om odling eller skörd av växt samt förbjuda eller föreskriva villkor för införsel, utförsel eller bortförande av växt, växtskadegörare, jord o. d.

I växtskyddskungörelsen (1972: 319) anges de särskilt farliga växtskadegörare, s. k. karantänsskadegörare som får bekämpas med stöd av växtskyddslagen. Som exempel härpå kan nämnas koloradoskalbagge och röd-röta.

I växtskyddslagen stadgas att ersättning av statsmedel kan utgå för kostnad eller förlust som föranletts av beslut enligt lagen eller med stöd av lagen meddelade bestämmelser.

I växtskyddskungörelsen anges också för vissa skadegörare mera specificerade och begränsande bestämmelser om när ersättning kan utgå.

Ersättning utgår från anslaget Bekämpande av växtsjukdomar och smittsamma husdjursjukdomar. Ekonomisk förlust som uppkommit genom att växtskadegörare angripit och skadat växt ersätts inte. Däremot kan ersättning lämnas för förluster till följd av att växter utan sjukdomssymptom destrueras i förebyggande syfte, dvs. för att förhindra spridande av smitta.

Vid mitten av 1940-talet infördes en frivillig kontroll av plantskoleväxter. Denna avsåg sundhet, sortäktighet och kvalitet. Genom riksdagsbeslut år 1977 (prop. 1976/77: 77, JoU 30, rskr. 277) ändrades kontrollen och omfattar nu obligatorisk kontroll av så väl sundhet som sortäktighet och kvalitet av plantskoleväxter.

I förordningen (1977: 945) om plantskoleväxters sundhet, sortäktighet och kvalitet anges således att vedartade plantskoleväxter – utom skogsplanter – jordgubbsplanter och månadsmultronplanter inte får yrkesmässigt saluhållas eller försälas, om inte växterna uppfyller de fordringar i fråga om sundhet och kvalitet som lantbruksstyrelsen föreskriver. Syftet med sundhetskontrollen är att åstadkomma ett utplanteringsmaterial som är fritt från

skadedjur och sjukdomar. I plantskolorna och vid andra försäljningsställen kontrolleras under vegetationsperioden att de berörda växtslagen inte är angripna av vissa sjukdomar. Förekommer svårartade skadegörare som inte kan bekämpas, t. ex. virus och bakteriesjukdomar, åläggs plantskolorna att oskadliggöra de angripna växterna. Importerat salufärdigt material stickprovsinspekteras vid införseltillfället samt vid återförsäljningsstället.

Sortäktthetskontrollen skall förhindra att de till kontrollen anslutna plantskolorna uppförökar dels olämpliga sorter, dels plantmaterial under felaktig sortbeteckning. Kontrollen äger rum samtidigt med sundhets- och kvalitetskontrollen.

Kvalitetskontrollen syftar till att tillförsäkra köparna av plantskoleväxter ett fullgott planteringsmaterial, dvs. att tillse att de till kontrollen anslutna plantskolorna och återförsäljarna saluför endast växter av tillfredsställande uppdragning och sortering. På så sätt skapas förutsättningar för ett gott konsumentskydd på området vilket är det grundläggande syftet med förordningen.

Enligt lagen (1974: 74) med bemyndigande att meddela föreskrifter för trädgårdsnäringen får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter som är påkallade för att möjliggöra kontroll av trädgårdsprodukters sundhet, sortäktthet och kvalitet. I 11 § plantskoleförordningen sägs att sådana föreskrifter får meddelas av lantbruksstyrelsen. Styrelsen har meddelat sådana föreskrifter (LSFS 1989: 05). I dessa anges närmare regler och krav för produktion, import och försäljning av plantskoleväxter beträffande sundhet, sortäktthet och kvalitet. Bl. a. anges att plantskoleväxter inte får införas till riket, yrkesmässigt saluhållas eller försälas om de inte uppfyller de bestämmelser angående sundhet, kvalitet och märkning som anges i föreskrifterna och att odling eller import skall destrueras om växterna är angripna eller behäftade med skadegörare upptagna på lista som är fogad som bilaga till kungörelsen.

I motsats till växtskyddslagstiftningen innehåller inte plantskoleförordningen eller lantbruksstyrelsens föreskrifter några regler om ersättning för förluster som den enskilde företagaren kan göra vid föreläggande om försäljningsförbud eller kassation av friskt plantskolematerial.

3 Skördeskadeskyddet i vissa grannländer

I enlighet med direktiven har utredningen försökt få belyst förhållandet inom EG beträffande skördeskadeskydd för trädgårdsnäringen. Förhållandena har granskats speciellt för Danmark. Även Norges system har närmare belysts.

Kontakter med företrädare för trädgårdsnäringen i *Danmark* ger vid handen att man där inte uppfattar frågan om ett skördeskadeskydd för trädgårdsnäringen som speciellt angelägen. Skördeskador till följd av otjänlig väderlek betraktas således som en risk i företagandet som man tvingas leva med. Något skördeskadeskydd i egentlig mening existerar därför inte i Danmark vare sig för trädgårds- eller jordbruksnäringen. I stället beslutar det danska Folketinget från år till år, beroende på vädersituationen det aktuella året, om åtgärder för att stödja trädgårdsnäringen. Dessa åtgärder som beslutas genom lag innebär att staten borgar för lån, s. k. statsgaranti för lån. Vissa räntebidrag på de aktuella lånen kan också komma i fråga.

Senast år 1981 var det aktuellt med stöd i Danmark då 40 milj. kr. avsattes till fruktodlare som drabbats av frostsador i sina odlingar. Den enskilde hade då att styrka att han genom otjänlig väderlek hamnat i ekonomiska svårigheter. Ett antal förutsättningar skulle vara uppfyllda för att man skulle komma i fråga för garantilånet och räntebidraget. En viss bestämd storlek på skadan skulle kunna konstateras. Det aktuella året beslutade Folketinget att 75 % av normal skörd skulle anses utgöra skadegräns. Med normal skörd avsågs sökandens genomsnittliga skörd under åren 1977–1980 eller ett genomsnitt för riket om man inte hade någon skörd under de åren. Folketinget fastställde också lägsta och högsta belopp för vilka staten ställde garantier. Intervallet låg mellan 25 000 och 350 000 danska kronor.

Generellt sett, även när det gäller stödåtgärder för lantbrukare till följd av skördeskador, använder man sig inte av områdesbegränsning av typen skördeskadeområden eller liknande avgränsningar av administrativ natur. De företagare som uppfyller de beslutade villkoren har möjlighet att ansöka om garantilånen. Lånen tas upp i banker i Danmark till marknadsmässig ränta. Under de första tre åren av lånets löptid kan staten lämna räntebidrag med sju, fem och tre procentenheter av räntekostnaden. Lånet skall vara avvecklat senast 30 juni 1992.

Trädgårdsföretagaren förväntas alltså täcka kostnader som uppstår i verksamheten på grund av otjänlig väderlek med lån. I vissa fall kan också hjälp

med refinansiering utgå. Staten hjälper då till att omplacera ofördelaktiga lån till lån med mer fördelaktig ränta.

I Norge har regeringen 1987 beslutat om medel till en skördeskadefond och föreskrifter för ett skördeskadeskydd i jordbruket. Syftet med fonden och skyddet är att stötta jordbruks- och trädgårdsföretag ekonomiskt vid skördeskador förorsakade av otjänlig väderlek. Skördeskadefonden tillförs medel över jordbruksavtalet och förvaltas av lantbruksdepartementet. Skördeskadeskyddet omfattar bl. a. skördeskador på trädgårdsgrödor som lök, sallad och jordgubbar, liksom övervintringsskador på fruktträd, bär och buskar. Vid beräkning av ersättning räknas hela företagets produktion samman och jämförs med ett normskördevärde.

Beträffande förhållanden inom EG har utredningen erfarit att gemenskapen inte betalar ut något skördeskadeskydd till trädgårdsnäringen. Där emot kan medlemsländerna inom ramen för Rom-fördraget betala ut dylikt stöd. Då situationer som t. ex. naturkatastrofer på grund av torka, kyla, regn, hagel eller gräshoppsangrepp ibland kan vara svåra att definiera, har EG-kommissionen sedan en längre tid sökt utarbeta riktlinjer för medlemsländernas stöd.

Visst arbetsmaterial från kommissionen finns framtaget. Av detta framgår bl. a. det maximala stöd som enligt kommissionens uppfattning skulle få utbetalas till drabbade jordbrukare och trädgårdsodlare.

Kommissionen har antagit principerna i dokumentet, men ännu har man inte godkänt de specifika reglerna, varför EG för närvarande inte kan utfärda riktlinjer för medlemsländernas stöd.

4 Överväganden och förslag

4.1 Allmänt

I kommittédirektiven anförs bl. a. att varje näring och produktionsgren själv bör bära sina produktionskostnader. Kostnader till följd av nedsatt skörd jämfört med ett normalskördevärde bör alltså betraktas som en kostnad vilken som helst som den enskilde företagaren har att kalkylera med i sin verksamhet.

Enstaka år med exceptionellt låg skörd till följd av omständigheter som företagaren inte kan råda över bör inte få till följd att i övrigt välskötta företag tvingas upphöra med verksamheten. En akut likviditetskris eller det faktum att nödvändiga investeringar omöjliggörs eller får skjutas på framtiden till följd av extremt dålig skörd bör inte få äventyra dessa företags fortlevnad. Någon form av skördeskadeskydd får därför anses vara angelägen. Detta kan ej anses verka hämmande på nödvändig rationalisering inom trädgårdsnäringen eller på annat sätt sägas konservera nuvarande struktur inom näringen. Odlarskicklighet måste även fortsättningsvis få avgöra vilka företag som kan utvecklas på marknaden. Ett skördeskadeskydd bör därför ej ersätta skador eller förluster som beror på slarv eller underlåtenhet från den enskilde företagaren att utföra sådana moment i odlingen som kan anses grundläggande. Av den anledningen bör någon form av självrisk vara förknippad med skyddet.

Frågan om ersättning för skador på grödor till följd av miljöpåverkan har behandlats av riksdagen genom dess beslut om miljöpolitiken inför 1990-talet (prop. 1987/88: 85, JoU 23, rskr. 33). Därvid har en miljöskadeförsäkring tillskapats. Från försäkringen skall lämnas ersättning till skadelidande för sådan person- eller sakskada som avses i miljöskadelagen (1986: 225). En förutsättning är att den skadelidande har rätt till skadestånd enligt den lagen, men att den som är ansvarig för skadan inte kan betala skadeståndet eller rätten att kräva ut skadeståndet är preskriberad eller det inte kan utredas vem som är ansvarig för skadan. Ersättning till skadelidande skall betalas ur en miljöskadefond som finansieras med utsläppsrelaterade avgifter.

4.2 Försäkringsmodell

Utredningen har i enlighet med direktiven undersökt möjligheterna att finna en lösning vilken innebär att odlarna erbjuds möjlighet att teckna

försäkringar för olika trädgårdsgrödor. Utredningen har fått belyst de paralleller till skadesituationer hos trädgårdsföretag som finns inom skogsbrukets område. Utredningen har också fått belyst de eventuella svårigheter som kan förutses för såväl trädgårdsnäringen som försäkringsbolagen vid tecknande av dessa försäkringar.

Försäkringsbolagen erbjuder redan i dag trädgårdsodlare försäkringar mot hagelskador i köksväxtodlingar samt fruktodlingar. Exempelvis tecknar en stor del av köksväxtodlarna i nordvästra Skåne sådana försäkringar. Ett problem i sammanhanget är att det kan vara svårt att veta vad i en skada som härrör från hagel och vad som är följdskador. Detta är en av orsakerna till att hagelskadeförsäkringar inte erbjuds i alla typer av odlingar. De kontakter utredningen har haft med försäkringsbranschen pekar också på att en av svårigheterna med att försäkra trädgårdsgrödor ligger i att mycket klart kunna definiera vad en skada skall anses bestå i. Det har också visat sig svårt att kunna identifiera riskerna för en skada i såväl tid som rum. En mycket klart avgränsad skadekatalog måste upprättas så att tveksamheter över när en försäkring skall falla ut minimeras. Risken för tvister mellan försäkringstagare och försäkringsbolag är annars uppenbar.

En annan uppenbar svårighet är möjligheterna till riskspridning. De försäkringsmöjligheter som föreligger inom skogsnäringen, bl. a. mot frost, storm- eller snöbrott, sork- eller insektsangrepp hänger samman med att det i dessa fall rör sig om större arealer över hela landet och under en längre tidsperiod. Fler försäkringstagare har samma sannolikhet att drabbas av en skada och riskspridningen blir större. Eftersom fler försäkringstagare kan bära de gemensamma riskerna så kan premierna hållas relativt låga. Motsvarande situation föreligger inte på trädgårdsområdet.

De olika former för försäkringar som skulle kunna bli aktuella på trädgårdsområdet är av två slag, antingen en kollektiv form, där alla odlingar omfattas av försäkringen, eller en individuell form, där odlaren själv avgör om odlingen skall försäkras. Den kollektiva formen innebär att hela odlargruppen försäkrar alla typer av grödor mot vissa speciella, noggrant angivna skador, en allriskförsäkring. En individuell form innebär att den enskilde företagaren skulle kunna teckna försäkringar för de grödor som odlaren själv anser vara lämpliga att försäkra. Efterfrågan från odlarna att få försäkra just denna gröda måste då vara stor nog för att försäkringsbolagen skall kunna erbjuda den försäkringsprodukten.

Den kollektiva formen innebär alltså att premierna betalas av hela odlarkollektivet, antingen i form av en avgift som tas ut vid försäljningen av trädgårdsprodukterna eller på något annat mera indirekt sätt t. ex. en arealavgift. Den innebär också att olika grödor får bära andra grödors risker. En solidaritet mellan olika typer av företagare kommer att bli nödvändig. Mycket talar för att denna typ av solidaritet mellan olika odlargrupper kan bli svår att bygga upp. Det beror dels på att risken för skador i odlingarna kan upplevas olika stor i olika typer av kulturer och att man därmed skulle få betala andra odlares skydd, dels på att odlargruppen som sådan är relativt heterogen. Många lantbrukare bedriver lite trädgårds-

odling vid sidan av sin ordinarie verksamhet. Trädgårdsodlingen är för denna grupp av mindre betydelse för företaget och viljan att i det läget betala en försäkringsavgift bedömer utredningen som liten. En inte o betydlig del försäljs också i form av självplock vilket ytterligare försvårar möjligheterna att få en rättvis storlek på och fördelning av avgifterna. De olika grunder man kan tänka sig att beräkna avgiftsstorleken på t. ex. areal eller avsaluvärde är samtliga förknippade med betydande problem av den arten. Någon form av lagstiftning om avgift ser utredningen i så fall som nödvändig för att få med alla som kan beröras. Frivillighet i detta fall kan enligt utredningens bedömning medföra svårigheter att få en heltäckande finansiering av försäkringen. Utredningen ifrågasätter om en avgiftsbeläggning av odlingen är genomförbar.

Några försäkringsbolag har för utredningen ställt sig positiva till att tillsammans med TRF och andra berörda intressenter utveckla vissa försäkringsprodukter. En typ av allriskförsäkring bedömer dock bolagen som svår att genomföra eftersom en sådan konstruktion också skulle innefatta skadegörare av olika slag. Skadegörare av typen svampar, insekter etc. kan dock inte betraktas som varken oförutsägbara eller opåverkbara händelser. Eftersom försäkringens idé är att täcka just den typen av skador är en allriskförsäkring enligt bolagen olämplig.

Bolagen förordar i stället att en väl avgränsad och definierad skadekatalog för vissa väderberoende skador arbetas fram vilka blir möjliga att försäkra sig emot. Finansieringen av dessa försäkringar bör ske genom en obligatorisk debitering av hela odlarkollektivet med en offentlig garanti för att kunna åstadkomma en rimlig premiekostnad och därmed en tillräckligt stor anslutning. Denna typ av finansiering är en förutsättning för att motverka riskkoncentrationer och dåligt riskurval.

Ett annat försäkringsbolag har för utredningen presenterat ett förslag till försäkringslösning. Förslaget omfattar en försäkring av allrisktyp och är avsedd att täcka huvudsakligen de normala skadorna i form av torka, frost och nederbörd men även vissa svampsjukdomar. Såväl köksväxter som frukt, bär och snittblommor omfattas av försäkringsförslaget. TRF föreslås uppbära försäkringspremien för att sedan redovisa den till vederbörande försäkringsbolag. Försäkringspremien skall grunda sig på den senast anmälda omsättningen. En förutsättning för att förslaget skall hålla är en total anslutning av frilandsodlare till systemet.

Ett av försäkringsbolagen bedömer att möjligheten att tillhandahålla en kollektiv försäkringslösning för trädgårdsföretag är god men menar att den typen av försäkringar bäst utformas i samråd mellan trädgårdsnäringen och det miljöskadekonsortium som ett antal försäkringsbolag bildat för att handlägga miljöskadeförsäkringsärenden. Miljöskadekonsortiet å sin sida menar att det av utredningen efterfrågade försäkringsskyddet inte passar in på miljöskadeförsäkringens verksamhetsområde.

Sammantaget ställer sig alltså några försäkringsbolag positiva till att i samråd med trädgårdsnäringen konstruera försäkringar mot vissa typer av väderberoende skador. Utredningen bedömer dock att bolagens förslag ej

utgör en heltäckande lösning på problemet. Ett antal skadesituationer skulle hamna utanför skyddet. Förhållandet understryks av att, enligt vad utredningen erfarit, TRF och några försäkringsbolag redan tidigare har försökt finna former att kunna försäkra trädgårdsföretagen mot vissa skördeskador, men inte lyckats.

I de lösningar försäkringsbolagen erbjuder förutsätts staten bidra med medel för uppbyggnad av en fond för att premierna ska kunna hållas på en någorlunda låg nivå. Som framgår av utredningsdirektiven skall det finansiella ansvaret åvila näringen. En eventuell fonduppbyggnad bör näringen själv ta ansvar för. En nackdel med de föreslagna systemen är att de i princip förutsätter monopolställning för det försäkrande bolaget. Det faktum att en fullständig anslutning av odlarna till systemet krävs för att det skall fungera är ytterligare en nackdel med förslagen.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan anser utredningen sammanfattningsvis att en försäkringsmodell inte är någon lämplig lösning för att skapa ett tillfredsställande skördeskadeskydd för trädgårdsnäringen.

4.3 Skördeskadeskydd enligt jordbrukets modell

Under avsnitt 2.3 har utredningen i korthet redogjort för skördeskadeskyddet på jordbrukets område. Utredningen har i enlighet med sina direktiv undersökt möjligheten till ett skydd mot skördeskador inom trädgårdsnäringen liknande det som i dag gäller för jordbruket. Utredningen har därvid haft överläggningar med företrädare för Stiftelsen Lantbrukarnas skördeskadeskydd (Skördeskadeskyddet), Trädgårdsnäringens riksförbund (TRF) och Konservväxtodlarnas riksförbund (KRF). Utredningen har vid dessa överläggningar fått synpunkter på hur ett skördeskadeskydd för trädgårdsnäringen skulle kunna inrättas med jordbrukets skördeskadeskydd som förebild. Organisationerna är i grunden positiva till en sådan lösning.

TRF har för utredningen presenterat ett antal exempel på skördeskadesituationer där man menar att det är angeläget med någon typ av ersättningsmöjligheter. Förutom klimat- och väderberoende skador nämns bland exemplen andra naturkatastrofskador, viltskador, växtpatogena skador och miljöskador.

Ett skördeskadeskydd bör enligt utredningens mening omfatta skador som är direkt betingade av otjänlig väderlek och då endast skador på köksväxter, frukt, bär och prydnadsväxter på friland. Skador som bör komma i fråga bör vara bl. a. utvintringsskador och vissa regnskador. Däremot bör torkskador och skador av växtskadegörare inte vara berättigade till ersättning.

Utredningen konstaterar att TRF:s förslag till områden som bör täckas med ett skördeskadeskydd är mycket omfattande. Utredningens utgångspunkt är dock att endast väderberoende skador skall beaktas i ersättnings-

sammanhang. För en del andra typer av skador t. ex. naturkatastrofskador av typen ras och översvämning finns redan möjlighet till ersättning genom riksdagsbeslut i september 1983. Skador till följd av angrepp av olika skadegörare bör även fortsättningsvis betraktas som en risk i företagandet.

Enligt utredningens mening bör ett skördeskadeskydd för trädgårdsnäringen utformas på ett liknande sätt som för lantbruket. Principer som inte bör frångås i detta sammanhang är totalskadebegreppet och skadeområdesbildningen. Fördelen med att enbart beakta totalskador är att administrationen av skyddet kan begränsas avsevärt. En viss individualisering av skyddet torde dock bli nödvändig. En alltför strikt tillämpning av skadeområdesbildning kan nämligen medföra att ersättning inte utgår till enskilda företag med totalskador på grund av att antalet trädgårdsföretag är väsentligt färre och glesare belägna än jordbruksföretagen.

Administrationen av såväl trädgårdsnäringens som lantbrukets skördeskadeskydd bör kunna ske inom samma organisation. Utredningen bedömer det som en stor fördel att en organisation för att administrera skyddet redan finns uppbyggd och att rutiner finns inarbetade. Trädgårdsnäringens skördeskadeskydd bör naturligen betala sin del av kostnaderna för skördeskadeskyddets verksamhet.

Det formella ansvaret för verksamheterna bör emellertid ligga hos skilda juridiska personer och även finansieringen av verksamheterna bör vara strikt åtskilda. Trädgårdsnäringens riksförbund (TRF) bör vara huvudman för skyddet.

En speciell fond bör byggas upp för trädgårdsnäringen för vilken Trädgårdsnäringens riksförbund också bör bli huvudman.

För att på detta sätt utvidga skördeskadesystemet krävs att lantbruksregistret byggs ut att omfatta flera uppgifter om trädgårdsgörare och att skördeskadeskyddet får tillgång till dessa uppgifter. Vidare måste någon form av skattning av normskördar för olika områden ske eftersom det saknas i dagsläget. Historiska genomsnittstal bör kunna användas för detta ändamål. Priser kan skattas i efterhand genom att prisstatistik från olika ekonomiska försäljningsföreningar tillhandahålls.

Mot bakgrunden av det anförda föreslår utredningen att ett skördeskadeskydd inrättas för trädgårdsnäringen med jordbrukets skördeskadeskydd som förebild. För detta ändamål torde krävas att en överenskommelse upprättas mellan staten och Trädgårdsnäringens riksförbund. Utredningen föreslår därför att regeringen uppdrar åt en förhandlingsman att för statens räkning träffa sådan överenskommelse. Detta torde emellertid inte kunna ske förrän statsmakterna tagit slutlig ställning till hur en fond skall finansieras. I samband med en sådan överenskommelse bör reglerna för skyddet preciseras. Utredningens förslag innebär vidare att de möjligheter till ersättning för skördeskadedrabbade trädgårdssodlare som hittills har funnits med tillämpande av det förutvarande naturkatastrofanslagets riktlinjer upphör.

4.4 Finansieringsformer

För att finansiera de årliga utbetalningar som kan bli aktuella bör som tidigare nämnts en fond byggas upp. Fondens storlek blir beroende av hur omfattande skördeskadestycket skall vara, dvs. hur många olika typer av skador som skall ersättas, liksom vilken självrisk som skall tillämpas. Fonden bör dock vara stor nog att klara årliga utbetalningar på i genomsnitt 2 milj. kr. inkl. kostnader för administration. Utredningen bedömer att ca 30 milj. kr. i fonderat kapital bör vara tillfyllest.

Enligt utredningens direktiv är utgångspunkten att såväl det finansiella som det administrativa ansvaret skall åvila näringen. Den fond som bör byggas upp bör i princip helt finansieras av näringen. Utredningen vill belysa några alternativa finansieringsformer.

4.4.1 Avgifter på omsättningen m.m.

Ett sätt att finansiera uppbyggnaden av en fond kan vara att ta ut en avgift på försålda produkter eller omsättningen. Detta sätt skulle emellertid bli administrativt krångligt eftersom så många försäljningskanaler existerar. Frågan vem eller vilka som skall uppbära avgiften och kontrollera att rätt avgift betalas in och eventuellt avgöra tvister i dessa spörsmål skulle bli svår att lösa.

Ett annat sätt att samla in medel till en fond skulle kunna vara arealavgifter, dvs. avgifter per hektar. Även arealavgifter skulle medföra betydande administrativa och tekniska problem. Svårigheter att fastställa och kontrollera att rätt avgift betalas är exempel på sådana svårigheter. Både när det gäller produktavgifter och arealavgifter kan fråga uppkomma om vem som betalar för vem om inte avgiftens storlek viktas på något sätt emot den potentiella risken med odlingen.

4.4.2 Handelsgödsel- och bekämpningsmedelsavgifter

De avgifter som trädgårdsnäringen betalar i form av prisregleringsavgifter på handelsgödsel och bekämpningsmedel återförs varje år kollektivt till näringen att fördelas av lantbruksstyrelsen efter samråd med företrädare för den yrkesmässiga trädgårdsodlingen. Regeringen har föreskrivit att medlen skall användas till bl. a. utvecklingsarbete. År 1989 fördelades ca 7,89 milj. kr. till olika organisationer inom den yrkesmässiga trädgårdsodlingen. En möjlighet att successivt bygga upp en skördeskadefond för trädgårdsnäringen kan vara att en del av dessa återbetalda avgifter under en följd av år får finansiera uppbyggnaden.

Nackdelen med att använda handelsgödsel- och bekämpningsmedelsavgifter som finansieringskälla är att ett antal till näringen knutna organisationer som i dag får stöd härav för sin verksamhet mister en del av stödet. Inkomstkällan är dock inte av permanent natur och det finns heller inga garantier för att organisationerna framgent ska kunna erhålla sådant stöd.

En annan brist är att den odling som sker alternativt, dvs. utan användande av handelsgödsel eller kemiska bekämpningsmedel, inte skulle komma att bidra till att finansiera skyddet. Därför bör även andra finansieringskällor kunna övervägas.

För många jordbrukare är i dag odling av trädgårdsgrödor ett sätt att diversifiera sitt företag och därigenom också sprida riskerna i företagandet på fler grenar. Statsmakterna har medverkat till denna utveckling bl.a. genom programmet Omställning 90. Enligt utredningens mening är det dock av vikt att t. ex. trädgårdsgrödor fortsättningsvis odlas som alternativ till jordbruksprisreglerade grödor. Utredningen menar att ett sätt att medverka till detta är att göra denna typ av odling mindre riskbetonad. Det nu anförda skulle kunna utgöra motiv för att staten – av den summa som avsatts att utgöra statens delansvar för spannmålsöverskottet – avdelar ett visst belopp för delfinansiering av en fond. Ytterligare ett alternativ är att medel inom ramen för jordbruksprisreglering avdelas för ändamålet.

Vid en vägning mellan olika alternativ vill utredningen förorda en finansiering med hjälp av prisregleringsavgifterna på handelsgödsel och bekämpningsmedel. Detta alternativ är enklast från administrativ synpunkt. Utredningen föreslår därför att av sådana avgifter 3 milj. kr. årligen under 10 år avsätts för att bygga upp en skördeskadefond.

Om det under den tid som fonden byggs upp inte finns tillräckligt med medel i fonden för att kunna betala ut ersättningen bör staten tillskjuta erforderliga medel från anslaget Oförutsedda utgifter.

4.5 Växtskyddsregler

I direktiven påpekas att det inte finns enhetliga ersättningsregler för skador som har sin grund i åtgärder för växtskyddet. I de fall föreläggande meddelas med stöd av växtskyddslagen kan ersättning lämnas av statsmedel. Så är emellertid inte fallet om föreläggande meddelats enligt förordningen om plantskoleväxters sundhet, sortäktighet och kvalitet.

De olika författningarna har olika syften. Växtskyddslagen och växtskyddskungörelsen syftar till att förhindra spridande av smitta och farliga växtskadegörare, s. k. karantänsskadegörare, medan plantskoleförordningen avser att utgöra ett skydd för konsumenterna mot kvalitetsmässigt dåliga produkter.

I de fall en karantänsskadegörare, vilken även är upptagen i plantskoleförordningens lista över skadegörare som inte får förekomma på plantskoleväxter, påträffas i en plantskola uppkommer frågan om ett föreläggande att destruera skall meddelas med stöd av växtskyddsförordningen eller plantskoleförordningen. Båda författningarna är meddelade med stöd av lag (växtskyddslagen och lag med bemyndigande att meddela föreskrifter för trädgårdsnäringen).

Frågan är vad som i detta fall kan anses vara viktigast att uppnå med bekämpningen, nämligen att en farlig växtskadegörare hålls efter eller att

konsumentskyddet upprätthålls. Från ersättningssynpunkt är det likgiltigt vilken författning som används då det gäller den smittade delen i odlingen. Ersättningsmöjlighet finns i det fallet varken enligt växtskyddslagstiftningen eller plantskoleförordningen.

Emellertid uppkommer vissa svårigheter vid avgränsning av ett område där föreläggande om destruktion skall ske. Huvuddelen av plantorna i området är smittade men en del uppvisar inga sjukdomssymptom. Vid avgränsningen krävs en viss säkerhetsmarginal.

För odlaren är det då av betydelse enligt vilken författning förelägget har meddelats. Endast växtskyddslagstiftningen innehåller ersättningsmöjligheter för förluster av de friska plantor som förstörs vid destruktionen. Det är angeläget att möjligheterna till ersättning vid förluster till följd av olika förelägganden om bekämpning i möjligaste mån görs likvärdig för olika typer av företagare.

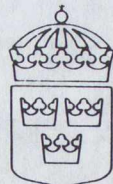
Utredningen föreslår att, i de fall ett föreläggande om bekämpning meddelas av lantbruksstyrelsen, detta alltid skall ske med stöd av växtskyddslagen i de fall det är fråga om en karantänsskadegörare. Statens intresse av bekämpning av farliga skadegörare bör inte vara mindre i plantskolor än i övrig odling. En ordning likt den utredningen föreslår bör också leda till att incitamentet att anmäla ett angrepp av karantänsskadegörare ökar även bland plantskoleföretagare eftersom det då finns möjlighet att få ersättning för det friska material som måste destrueras. Utredningens förslag i detta hänseende bör leda till en förändring i plantskoleförordningen. Ändringen bör innebära att förordningen inte är tillämplig i de fall det är fråga om s. k. karantänsskadegörare i växtskyddslagen.

Slutligen återstår problemet med att avgränsa det område som enligt plantskoleförordningen skall destrueras. I lantbruksstyrelsens föreskrifter om plantskoleväxter anges i dess 11 § att odling skall destrueras under vissa förutsättningar. Vid tillämpningen har lantbruksstyrelsen haft en vid tolkning av begreppet odling och med odling avsett delar av eller hela fastigheten, såväl smittat som friskt material.

Utredningen utgår från att statsmakterna även fortsättningsvis bedömer det angeläget med ett statligt engagemang beträffande de frågor som regleras med stöd av plantskoleförordningen. Nyttan med konsumentskyddet måste dock stå i rimlig proportion till kostnaderna för den enskilde plantskoleföretagaren vid eventuella förelägganden. Det kan t. ex. inte vara rimligt att destruera hela odlingen av plantor av ett visst slag om man inte samtidigt kan påvisa smitta på mer än en begränsad del av odlingen eller på goda grunder vet, att smittan redan är spridd i odlingen men ännu inte kan konstateras. Begreppet odling i lantbruksstyrelsens föreskrifter om plantskoleväxter bör förtydligas och begränsas till att avse främst områden med redan smittad jord eller smittat plantmaterial. Av föreskrifterna bör dock framgå att begreppet odling inte kan vara absolut utan måste anpassas till typen av smitta och typen av smittat material.

Bilaga

Kommittédirektiv

Dir. 1988:73

Utredning om skördeskadeskydd för trädgårdsnäringen, m.m.

Dir. 1988:73

Beslut vid regeringssammanträde 1988-12-22

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Hellström, anför.

Mitt förslag

Jag föreslår att en särskild utredare tillkallas för att utreda behov av och former för ett skördeskadeskydd för trädgårdsnäringen.

Bakgrund

För jordbruksprisreglerade grödor finns ett skördeskadeskydd sedan år 1961. Redan då aktualiserades frågan om skyddet skulle utvidgas till att omfatta köksväxter och andra specialgrödor. Riksdagen beslutade dock att likasom tidigare borde ersättning för sådana grödor utgå genom att behovsprövade kontantbidrag betalades ut under anslaget Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof m.m. (prop. 1961:94, JoU 22, rskr. 227).

I samband med att riksdagen prövade frågan om ersättning på grund av naturolyckor slopades naturkatastrofanslaget (prop. 1983/84:6, BoU 6, rskr. 41). I beslutet angavs att frågan om ersättning för skador på grödor borde prövas sedan pågående arbete rörande skördeskadeskyddets utformning hade slutförts. De möjligheter till ersättning av statsmedel som dittills hade funnits vid skada på trädgårdsgrödor borde därför behållas tills vidare. Detta innebar enligt riksdagsbeslutet att riktlinjerna för det tidigare naturkatastrofanslaget borde tillämpas vid sådana skador. Medel får begäras särskilt av riksdagen eller tas från anslaget Oförutsedda utgifter. I riksdagsbeslutet lämnades även en definition av begreppet naturolycka som innebär att skördeskador till följd av ogynnsam väderlek inte inryms i detta begrepp.

Arbetet rörande skördeskadeskyddets utformning för jordbruksgrödor har nu avslutats. Enligt riksdagens beslut år 1988 (prop. 1987/88:74, JoU 16, rskr. 130) har huvudmannaskapet för skyddet överförts till en av Lantbru-

karnas riksförbund (LRF) särskilt inrättad stiftelse. Samtidigt har också ersättningsreglerna ändrats.

En praxis för ersättning vid skada på trädgårdsgrödor har vuxit fram under lång tid. Ersättning har under vissa omständigheter beviljats för frostsador, utvintringssador och regnsador. Bidragen är behovsprövade. Ersättning beviljas normalt av regeringen efter prövning i varje enskilt ärende. I vissa fall har regeringen anvisat ett visst belopp som fördelats av lantbruksstyrelsen efter vissa angivna regler.

En nära anknytning till de tidigare nämnda ärendena har ersättningar enligt växtskyddslagen (1972:318). Enligt 1 § växtskyddskungörelsen (1972:319) får bekämpning enligt växtskyddslagen ske i fråga om ett antal angivna skadegörare i form av virus, bakterier, svampar och skadedjur. I 8 § växtskyddslagen föreskrivs att ersättning av statsmedel kan utgå för kostnad eller förlust som föranleds av beslut enligt lagen eller med stöd av lagen meddelade bestämmelser. Enligt en annan författning, nämligen förordningen (1977:945) om plantskoleväxters sundhet, sortäktighet och kvalitet får vedartade plantskoleväxter – utom skogsplantor – jordgubbsplantor eller månads-smultronplantor inte saluhållas eller försäljas yrkesmässigt, om inte växterna uppfyller de fordringar i fråga om sundhet och kvalitet som lantbruksstyrelsen föreskriver. I den förordningen finns det inte några ersättningsregler. De ärenden som har kommit in till regeringen har i första hand gällt ersättning för förluster till följd av föreskrivna bekämpningsåtgärder mot rödröta på jordgubbsplantor. Åtgärderna har föreskrivits med stöd av förordningen om plantskoleväxters sundhet, sortäktighet och kvalitet, vilken som nämnts inte innehåller några ersättningsregler.

Även ärenden om förluster på trädgårdsgrödor till följd av miljöskador har kommit in till regeringen. Frågan om ersättning till följd av miljöskador torde komma att lösas genom den miljöskadeförsäkring som har aviserats i riksdagens beslut om miljöpolitiken inför 1990-talet (prop. 1987/88:85, JoU 23, rskr. 373).

Med undantag för vissa skador på växthus och växthusgrödor saknas tillfredsställande försäkringsmöjligheter för trädgårdsgrödor.

Överväganden

I samband med att naturkatastrofanslaget slopades beslutade riksdagen att de möjligheter att få ersättning av statsmedel som dittills funnits vid skada på trädgårdsgrödor borde behållas tills vidare. När arbetet rörande skördeskadestyrelsens utformning för jordbruksgrödor hade slutförts borde ersättningsfrågan åter prövas. Skördeskadestyrelsens utformning för jordbruksprodukter har nu lösts och ansvaret för reglering av ersättningar överförs till LRF.

Varje näring och produktionsgren bör bära sina produktionskostnader. Det gäller även den typ av kostnader som berörs här.

Jag bedömer det mot denna bakgrund som angeläget att en översyn nu sker av ersättningsmöjligheterna vid förluster till följd av skördeskador på trädgårdsgrödor. Den nuvarande ordningen för prövning av ersättning i dessa fall är inte tillfredsställande.

Det finns vidare nära beröringspunkter mellan trädgårdsgrödor och jordbruksgrödor. Fältmässigt odlade grödor behandlas olika vid skördeskador. I skördeskadeskyddet har fr.o.m. 1988 års skörd kokärter och bruna bönor tagits med medan t.ex. liknande frilandsodlade trädgårdsgrödor inte har något skydd. Detta kan hämma intresset för att övergå till att använda jordbruksmark för odling av alternativa grödor. En sådan produktionsanpassning är angelägen under de närmaste åren.

De ersättningar som kan lämnas enligt växtskyddslagstiftningen har en anknytning till de s.k. naturkatastrofärendena. Som framgått av min redogörelse finns det inte några enhetliga ersättningsregler för skador som har sin grund i åtgärder för växtskyddet. Det finns t.ex. en risk att odlare inte anmäler angrepp av rödröta på jordgubbsplantor eftersom ersättningsmöjligheter saknas. Detta förhindrar en effektiv bekämpning av spridningen, ett hinder som det bör vara ett samhälleligt intresse att undanröja. Jag bedömer det därför som angeläget att se över även ersättningarna inom växtskyddet i samband med en skördeskadeöversyn.

Uppdraget

Med hänvisning till de skäl jag har återopat tidigare föreslår jag att en särskild utredare nu tillkallas för att utreda behov av och former för ett skördeskadeskydd för trädgårdsnäringen. Utgångspunkten för översynen bör vara att både det finansiella och administrativa ansvaret för ett eventuellt skördeskadeskydd skall åvila näringen. Det är naturligt att utredaren i första hand överväger en ordning för ett skydd liknande det som nu gäller för jordbruksgrödor. Utredaren bör genom kontakt med försäkringsgivare även undersöka möjligheterna till en försäkringslösning.

I anslutning härtil bör utredaren även pröva i vilken mån ersättningar enligt växtskyddslagstiftningen kan inrymmas inom ett eventuellt skördeskadeskydd. Härvid bör IEG-aspekter i utredningsverksamheten beaktas i enlighet med direktiv (dir. 1988:43).

Utredaren skall samråda med berörda myndigheter och organisationer. För utredarens arbete gäller direktiven (dir. 1984:5) till samtliga kommittéer och särskilda utredare angående utredningsförslagets inriktning.

Uppdraget skall redovisas före utgången av september 1989.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen be-
myndigad chefen för jordbruksdepartementet

att tillkalla en särskild utredare – omfattad av kommitéförfordningen
(1976:119) – med uppdrag att utreda behov av och former för ett skörde-
skadeskydd för trädgårdsnäringen,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utre-
daren.

Ydare hemställer jag att regeringen beslutar att kostnaderna skall belasta
nionde huvudtitelns anslag Utredningar m.m.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller
hans hemställan.

(Jordbruksdepartementet)

Statens offentliga utredningar 1989

Kronologisk förteckning

1. Rapport av den särskilde utredaren för granskning av hotbilden mot och säkerhetsskyddet kring statsminister Olof Palme. C.
 2. Beskattnings av fåmansföretag. Fi.
 3. Integriteten vid statistikproduktion. C.
 4. Fasta Öresundsförbindelser. K.
 5. Samordnad länsförvaltning. Del 1: Förslag. C.
 6. Samordnad länsförvaltning. Del 2: Bilagor. C.
 7. Vidgad etableringsfrihet för nya medier. U.
 8. UD:s pressstjänst. UD.
 9. Särskild inkomstskatt för utländska artister m.fl. Fi.
 10. Två nya treåriga linjer. U.
 11. Hushållssparandet - Huvudrapport från Spardelegationens sparundersökning. Fi.
 12. Den regionala problembilden. A.
 13. Mångfald mot enfald. Del 1. A.
 14. Mångfald mot enfald. Del 2. Lagstiftning och rättsfrågor. A.
 15. Storstadstrafik 2 - Bakgrundsmaterial. K.
 16. Kostnadsutveckling och konkurrens i banksektorn. Fi.
 17. Risker och skydd för befolkningen. Fö.
 18. SÄPO - Säkerhetspolisens arbetsmetoder. C.
 19. Regionalpolitikens förutsättningar. A.
 20. Tullregisterlag m.m. Fi.
 21. Sätt värde på miljön - miljöavgifter på svavel och klor. ME.
 22. Censurlagen - en modernisering av biografförordningen. U.
 23. Parkeringsköp. Bo.
 24. Statligt finansiellt stöd? I.
 25. Rapporter till finansieringsutredningen. I.
 26. Kustbevakningens roll i den framtida sjöövervakningen. Fi.
 27. Forskning vid de mindre och medelstora högskolorna. U.
 28. Utbildningar för framtidens tandvård. U.
 29. Samarbete kring klinisk utbildning och forskning inför 90-talet. U.
 30. Professorstillsättning. En översyn av proceduren vid tillsättning av professorstjänster. U.
 31. Statens mät- och provstyrelse. I.
 32. Miljöprojekt Göteborg - för ett renare Hisingen. ME.
 33. Reformerad inkomstbeskattning
 - Skattereformens huvudlinjer. Del 1.
 - Inkomst av kapital. Del 2.
 - Inkomst av tjänst, lagtext och kommentarer. Del 3.
 - Bilagor, expertrapporter. Del 4. Fi.
 34. Reformerad företagsbeskattning
 - Motiv och lagförslag. Del 1.
 - Expertrapporter. Del 2. Fi.
 35. Reformerad mervärdeskatt m.m.
 - Motiv. Del 1.
 - Lagtext och bilagor. Del 2. Fi.
 36. Inflationskorrigerad inkomstbeskattning. Fi.
 37. Utländska förvärv av Svenska företag - en studie av utvecklingen. I.
 38. Det nya skatteförslaget - sammanfattning av skatteutredningarnas betänkanden. Fi.
 39. Hjälpmedelsverksamhetens utveckling - kartläggning och bedömning. S.
 40. Datorisering av tullrutinerna - slutrapport. Fi.
 41. Samerätt och sameting. Ju.
 42. Det civila försvaret. Del 1.
 - Det civila försvaret. Del 2. Författningstext. Fö.
 43. Storstadstrafik 3 - Bilavgifter. K.
 44. Översyn av vapenlagstiftningen. Ju.
 45. Standardiseringens roll i EFTA/EG - samarbetet. I.
 46. Arméns utveckling och försvarets planeringssystem. Fö.
 47. Hjälpmedelsverksamhetens utveckling - Bilagor. S.
 48. Energiforskning för framtiden. ME.
 49. Energiforskning för framtiden. Bilagor. ME.
 50. Stiftelser för samverkan. U.
 51. Den gravida kvinnan och fostret - två individer. Om fosterdiagnostik. Om sena aborter. Ju.
 52. Det statliga energiforskningsprogrammet - aktörer inom energisektorn. ME.
 53. Arbetstid och välfärd.
 - Arbetstid och välfärd. Bilagedel A.
 - Arbetstid och välfärd. Bilagedel B. A.
 54. Rätt till gymnasieutbildning för svårt rörelsehindrade ungdomar. S.
 55. Fungerande regioner i samspel. A.
 56. Fiskprisregleringen och fiskeriadministrationen. JO.
 57. DO och Nämnden mot etnisk diskriminering
 - de tre första åren.
 58. Undantagandepensionärernas ekonomi. S.
 59. Nominering av redovisningskonsulter. C.
 60. Huvudbetänkande från alternativmedicinskommittén. S.
 61. Hälsohem. S.
 62. Alternativa terapier i Sverige. S.
 63. Värdering av alternativmedicinska teknologier. S.
 64. Kommunalbot. C.
 65. Staten i geografien. A.
-

Statens offentliga utredningar 1989

Kronologisk förteckning

- 66. Begreppet krigsmateriel. UD.
- 67. Levnadsvillkor i storstadsregioner. SB.
- 68. Storstads partier och valdeltagande 1948-1988. SB.
- 69. Storstadsregioner i förändring. SB.
- 70. Storstädernas arbetsmarknad. SB.
- 71. Ny bostadsfinansiering. Bo.
- 72. Värdepappersmarknaden i framtiden. Fi.
- 73. TV - politiken. U.
- 74. Forskningsetisk prövning. Organisation, information och utbildning. U.
- 75. Etisk granskning av medicinsk forskning. De forskningsetiska kommittéernas verksamhet. U.
- 76. Att förebygga ALLERGI / överkänslighet. S.
- 77. Expertbilaga. Beskrivningar av ALLERGI / överkänslighet. S.
- 78. Statistikbilaga. Omfattning av ALLERGI / överkänslighet. S.
- 79. Storstadstrafik 4 - Ytterligare bakgrundsmaterial. K.
- 80. Förenklad handläggning hos HSAN m.m. S.
- 81. Ny generalklausul mot skatteflykt. Fi.
- 82. Nedsättning av energiskatter. ME.
- 83. Ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken. Energi och trafik. ME.
- 84. Ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken. Energi och trafik. Bilagedel. ME.
- 85. Civil personal i försvaret. Uppgifter och kompetens i freds- och krigsorganisationen. Fö.
- 86. Samhällets åtgärder mot allvarliga olyckor. Fö.
- 87. Skördeskadeskydd för trädgårdsnäringen. JO

Statens offentliga utredningar 1989

Systematisk förteckning

Statsrådsberedningen

Levnadsvillkor i storstadsregioner. [67]
Storstadens partier och valdeltagande 1948-1988. [68]
Storstadsregioner i förändring. [69]
Storstädernas arbetsmarknad. [70]

Justitiedepartementet

Samerätt och sameting. [41]
Översyn av vapenlagstiftningen. [44]
Den gravida kvinnan och fostret - två individer. Om fosterdiagnostik. Om sena aborter. [51]

Utrikesdepartementet

UD:s presstjänst. [8]
Begreppet krigsmateriel. [66]

Försvarsdepartementet

Risker och skydd för befolkningen. [17]
Det civila försvaret. Del 1. [42]
Det civila försvaret. Del 2. Författningstext. [42]
Arméns utveckling och försvarets planeringssystem. [46]
Civil personal i försvaret. Uppgifter och kompetens i freds- och krigsorganisationen. [85]
Samhällets åtgärder mot allvarliga olyckor. [86]

Socialdepartementet

Hjälpmedelsverksamhetens utveckling - kartläggning och bedömning. [39]
Hjälpmedelsverksamhetens utveckling - Bilagor. [47]
Rätt till gymnasieutbildning för svårt rörelsehindrade ungdomar. [54]
Undantagandepensionärernas ekonomi. [58]
Huvudbetänkande från alternativmedicinkommittén. [60]
Hälsohem. [61]
Alternativa terapier i Sverige. [62]
Värdering av alternativmedicinska teknologier. [63]
Att förebygga ALLERGI / överkänslighet. [76]
Expertbilaga. Beskrivningar av ALLERGI / överkänslighet. [77]
Statistikbilaga. Omfattning av ALLERGI / överkänslighet. [78]
Förenklad handläggning hos HSAN m.m. [80]

Kommunikationsdepartementet

Fasta Öresundsförbindelser. [4]
Storstadstrafik 2 - Bakgrundsmaterial. [15]
Storstadstrafik 3 - Bilavgifter. [43]
Storstadstrafik 4 - Ytterligare bakgrundsmaterial. [79]

Finansdepartementet

Beskattnings av fåmansföretag. [2]
Särskild inkomstskatt för utländska artister m.fl. [9]
Hushållsparandet - Huvudrapport från Spardelegationens sparundersökning. [11]
Kostnadsutveckling och konkurrens i banksektorn. [16]
Tullregisterlag m.m. [20]
Kustbevakningens roll i den framtida sjöövervakningen. [26]
Reformerad inkomstbeskattnings - Skattereformens huvudlinjer. Del 1. [33]
- Inkomst av kapital. Del 2. [33]
- Inkomst av tjänst, lagtext och kommentarer. Del 3. [33]
- Bilagor, expertrapporter. Del 4. [33]
Reformerad företagsbeskattnings - Motiv och lagförslag. Del 1. [34]
- Expertrapporter. Del 2. [34]
Reformerad mervärdeskatt m.m. - Motiv. Del 1. [35]
- Lagtext och bilagor. Del 2. [35]
Inflationskorrigerad inkomstbeskattnings. [36]
Det nya skatteförslaget - sammanfattning av skatteutredningarnas betänkanden. [38]
Datorisering av tullrutinerna - slutrapport. [40]
Värdepappersmarknaden i framtiden. [72]
Ny generalklausul mot skatteflykt. [81]

Utbildningsdepartementet

Vidgad etableringsfrihet för nya medier. [7]
Två nya treåriga linjer. [10]
Censurlagen - en modernisering av biografförordningen. [22]
Forskning vid de mindre och medelstora högskolorna. [27]
Utbildningar för framtidens tandvård. [28]
Samarbete kring klinisk utbildning och forskning inför 90-talet. [29]

Systematisk förändring

Statistiska beredningen

Statistiska beredningen har utarbetat en rapport om systematisk förändring i den offentliga förvaltningen. Rapporten är utarbetad av Statistiska beredningen, 1989.

Förändringsmetoder

Statistiska beredningen har utarbetat en rapport om systematisk förändring i den offentliga förvaltningen. Rapporten är utarbetad av Statistiska beredningen, 1989.

Urbildningsmetoder

Statistiska beredningen har utarbetat en rapport om systematisk förändring i den offentliga förvaltningen. Rapporten är utarbetad av Statistiska beredningen, 1989.

Förändringsmetoder

Statistiska beredningen har utarbetat en rapport om systematisk förändring i den offentliga förvaltningen. Rapporten är utarbetad av Statistiska beredningen, 1989.

Sociala förändringar

Statistiska beredningen har utarbetat en rapport om systematisk förändring i den offentliga förvaltningen. Rapporten är utarbetad av Statistiska beredningen, 1989.

Statens offentliga utredningar 1989

Systematisk förteckning

Professorstillsättning. En översyn av proceduren vid tillsättning av professorstjänst. [30]
Stiftelser för samverkan. [50]
TV - politiken. [73]
Forskningsetisk prövning. Organisation, information och utbildning. [74]
Etisk granskning av medicinsk forskning.
De forskningsetiska kommittéernas verksamhet. [75]

Jordbruksdepartementet

Fiskprisregleringen och fiskeriadministrationen. [56]
Skördeskadeskydd för trädgårdsnäringen. [87]

Arbetsmarknadsdepartementet

Den regionala problembilden. [12]
Mångfald mot enfald. Del 1. [13]
Mångfald mot enfald. Del 2.
Lagstiftning och rättsfrågor. [14]
Regionalpolitikens förutsättningar. [19]
Arbetstid och välfärd.
Arbetstid och välfärd. Bilagedel A.
Arbetstid och välfärd. Bilagedel B. [53]
Fungerande regioner i samspel. [55]
DO och Nämnden mot etnisk diskriminering
— de tre första åren. [57]
Staten i geografin. [65]

Industridepartementet

Statligt finansiellt stöd. [24]
Rapporter till finansieringsutredningen. [25]
Statens mät- och provstyrelse. [31]
Utländska förvärv av svenska företag - en studie av utvecklingen. [37]
Standardiseringens roll i EFTA/EG - samarbetet. [45]

Civildepartementet

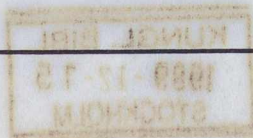
Rapport av den särskilde utredaren för granskning av hotbilden mot och säkerhetsskyddet kring statsminister Olof Palme. [1]
Integriteten vid statistikproduktion. [3]
Samordnad länsförvaltning. Del 1: Förslag. [5]
Samordnad länsförvaltning. Del 2: Bilagor. [6]
SÄPO - Säkerhetspolisens arbetsmetoder. [18]
Nominering av redovisningskonsulter. [59]
Kommunalbot. [64]

Bostadsdepartementet

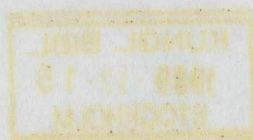
Parkeringsköp. [23]
Ny bostadsfinansiering. [71]

Miljö- och energidepartementet

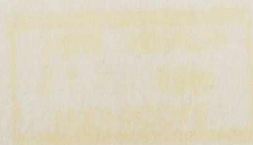
Sätt värde på miljön - miljöavgifter på svavel och klor. [21]
Miljöprojekt Göteborg - för ett renare Hisingen. [32]
Energiforskning för framtiden. [48]
Energiforskning för framtiden. Bilagor. [49]
Det statliga energiforskningsprogrammet - aktörer inom energisektorn. [52]
Nedsättning av energiskatter. [82]
Ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken. Energi och trafik. [83]
Ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken. Energi och trafik. Bilagedel. [84]

ALLMÄNNA FÖRLAGET

BESTÄLLNINGAR: ALLMÄNNA FÖRLAGET, KUNDTJÄNST, 106 47 STOCKHOLM,
TEL: 08-739 96 30, FAX: 08-739 95 48.